

Vragen bij de fiche over de film *Black Swan* (Darren Aronofsky)

1. Wat is een *Doppelgänger*, en waarmee wordt dit verschijnsel traditioneel in verband gebracht?
2. In het algemeen: hoe kunnen we verklaren dat fenomenen die als heilig (sacraal) worden beschouwd een dubbelzinnige betekenis bezitten voor religieus gestructureerde gemeenschappen?

Meer in het bijzonder: hoe kunnen we verklaren dat fenomenen als tweelingen en spiegels een dubbelzinnige betekenis bezitten voor religieus gestructureerde gemeenschappen?

3. Wat is het voornaamste onderscheid tussen rituelen en taboes?
4. Waarom is het niet verwonderlijk dat een psychiater als Prof. Dr. E. Verbeek een dissociatieve identiteitsstoornis (DIS) in verband brengt met het religieuze en culturele dubbelgangermotief?

Sluit Nobelprijswinnaar literatuur Elias Canetti in zijn karakterisering van de schizofreen aan bij deze gedachtegang? Argumenteer je antwoord.

5. Hoe kunnen we *eros* omschrijven en hoe kan deze dynamiek op twee manieren tot *thanatos* (dood) leiden, en tot de creatie van "afgodsbeelden"?
6. In welk opzicht kan de liefde van de eros de "echte" liefde (als liefde voor zichzelf en de ander) in de weg staan?
7. Leg deze bewering van Sartre uit: "L'enfer, c'est les Autres."
8. Verklaar aan de hand van het denken van René Girard waarom onze voorouders ooit offers zijn beginnen brengen.
9. Leg uit aan de hand van het denken van René Girard: "De joods-christelijke traditie openbaart het zondebokmechanisme en de menselijke neigingen die ertoe leiden, en vernietigt daardoor – althans in principe – het (offer)fundament van traditioneel religieus gestructureerde gemeenschappen."

Verduidelijk deze stelling aan de hand van Girards interpretatie van het evangelieverhaal over de genezing van de bezetene uit Gerasa.

10. Wat bedoelt René Girard met "de romantische leugen" en "de romaneske waarheid"?
11. Leg uit: de mythe over *Narcissus en Echo* (Ovidius) rechtvaardigt het offermechanisme.

12. Leg uit hoe de dynamiek van "eros en thanatos" en het dubbelgangermotief vertegenwoordigd wordt in *The Picture of Dorian Gray* (Oscar Wilde).
13. Geef voorbeelden van horrorliteratuur met het dubbelgangermotief, en verduidelijk daarbij welke werken eerder "klassiek religieus" en welke werken eerder "christelijk" kunnen worden genoemd (vanuit de karakterisering van de joods-christelijke traditie als aanklacht tegen offermechanismen).
14. *De dubbelganger* van Dostojevski en het evangelieverhaal *De genezing van een bezetene uit Gerasa* wijzen beiden op de manier waarop één bezetene en de groep waartoe hij behoort zich tot elkaar (en tot zichzelf!) verhouden. Leg dit uit.

Wat is het grote verschil tussen beide verhalen?

15. Wat is een *pharmakos*?
16. Typische straffen uit de Oudheid, zoals een *steniging* en de (zelf)moord van veroordeelden vanaf de *Tarpeïsche rots*, bieden een aantal voordelen om zondebokmechanismen in stand te houden. Geef enkele van die voordelen en leg kort uit op welke manier ze kunnen bijdragen aan het in stand houden van zondebokmechanismen.
17. Vergelijk de manier waarop het dubbelgangermotief aanwezig is in het verhaal over de ballerina Nina in *Black Swan* met de manier waarop dit motief wordt uitgewerkt in *The Picture of Dorian Gray* (Oscar Wilde), *De dubbelganger* (Dostojevski), *William Wilson* (Edgar Allan Poe), en het ballet *Het Zwanenmeer*.
18. Verklaar waarom het hedendaagse, geseclariseerde westerse individu vaak de neiging vertoont om zichzelf tot *zondebok* te maken, en hoe dit aan bod komt in *Black Swan*.

Leg uit op welke manier de navolging ("imitatio") van een bepaald soort liefde, zoals die onder andere gestalte krijgt in de Christusfiguur, mensen kan bevrijden van de neiging om zichzelf ("autoagressief") of anderen ("heteroagressief") tot zondebok te maken.